

1.8. Erantzundegiaren ezaugarriak

1.8.1. Erantzundegiaren egitura

Erantzunak inkesta lekuen arabera zerrendatuak dira, eta inkesta lekuak berak, herrialdeka. Beti modu berean. Inkesta leku bat ez bada agertzen zerrendan, horrek esan nahi du galdera horretan erantzunik ez dela jaso herri horretan.

Herrialdeen ordena, bai eta haien barneko inkesta lekuen ere, mendebaldetik ekialdera doan segida bati jarraitzen zaizkio. Horrela, lehenik Bizkaiko herriak agertzen dira, eta haietan, lehenbizikorik, Getxo, Leioa, Zollo... Azkenik Zuberoako inkesta lekuak aurkitzen dira ekialdean urrunenik daudenak agertzen direlarik bukaeran: Ürrüstoi, Barkoxe, Eskiula.

1.8.2. Erantzun motak

Bi erantzun mota aurki daitezke erantzundegian: **zuzeneko erantzunak** lehenik, eta **erantzun proposatuak** bestetik. Azken hauek, berri emaileak ez ditu berak eman lehen aldian, baina proposatu izan zaizkiolarik onartu ditu, eta herrikotzat jo. Erantzuna agertzen da berri emaileak berak eman duen forman.

Bigarren mota horretako erantzunak letra etzanetan eta aurrean izarñoa dutela agertzen dira erantzundegietan. Adibidez, 01300 galderan, Ondarroan, bi erantzun jaso dira: [á̃r̃ði] eta [ʃ*á̃rkakú̃t̃fu]. Lehena zuzeneko erantzuna izan da, eta bigarrena, aldiz, erantzun proposatua.

1.8.3. Erantzunen forma

Erantzunak ortografia fonetikoan agertzen dira (ikus taula fonetikoa XXXIX. orrialdean) eta ahalaz hizka emanak dira; esapide berezietan ez bada, ez da esaldirik agertzen erantzunen zerrendetan.

Hitzak beren osoan utzi dira aldakuntzarik egin gabe. Hitz mugagabeen bildu denean, forma hari eman zaio lehentasuna erantzundegian; bestela, hitza bere

hartan utzi da, artikularekin edo kasu marka batekin agertzen zelarik adibidez. Horrelakoetan forma markatua dela adierazteko, eta ez lexema hutsa, (*mark.*) erantsi da parentesien artean erantzunaren gibelean. Ikur bera erabili da aditzekin, partizipio burutuaren forma bildu ez denean. Adibidez, 01040 galderan, Garrüze herrian, [tãðapá] (mark.) eta [ʃ*Í̃p̃ia] (*mark.*) erantzunak agertzen dira, artikulurik gabeko formak ezin bildu ahal izan direlako.

Halere, esan beharra dago hiztunen erantzunak ez direla beti seguruak bereziki mugatzailearen erabilerari dagokionez. Inkesta baldintzek ere eragina izan dezakete puntu horretan.

Erantzun gisa jaso dira azentuz kanpo zerbait aldakuntza duten forma guztiak. Adibidez, berri emaileak bi erantzun eman dituelarik, forma batean sabaikari bat sartuz, eta bestean ez, bi erantzunak bildu dira.

Kontuan har bedi, forma batek, markatua izanik edo ez, testuinguruaren arabera itxura desberdinak izan ditzakeela. Adibidez, lexema bateko hastapeneko herskari ahostuna frikari bihur daiteke bokal baten ondotik, edo hastapeneko herskari ahostuna ahoskabe bihur daiteke herskari edo frikari ahosgabe baten ondoren (*bare - βare*). Erantzunak jaso diren bezala agertzen baitira erantzundegian, irakurleak CD-ROMeko argitalpena jo beharko du, forma zer kontestutan bildu izan den jakiteko. Ohar horrek azentu kontuentzat ere balio izan dezake; izan ere, erantzundegian agertzen den erantzuna testuinguru batean emana izan da, eta testuinguru horrek eragin izan dezake azentuan.

1.9. Mapen antolaketa

Bi motatakoak izan daitezke galdera bateko mapak: handia, beti agertzen dena, eskuin aldeko orrialdean, eta txikia, batzuetan baizik agertzen ez dena, ezkerreko orrialdean, eskuineko aldean. Adibidez, 01030 galderan mapa handiaz gain mapa txikia ere azaltzen da bi lexema handiren hedadura erakusteko.

1.9.1. Mapa handia

Mapa handian, moldatzaileak erantzunetan aurkitu dituen kontraste handienak agertzen dira.

Kontraste nagusi horiek koloreen bidez seinalatzen dira bereziki, baina muga jakin batekin: 16 kolore baino gehiago ezin daitezke balia, eta 12 kolore baliatuz hasten dira kontrasteen agerrarazteko zailtasunak (askotan elkarri hurbilak diren erantzunak hurbileko koloreen bidez seinalatuak dira, baina joera hori ez da beti konplitu ahal izan).

Mapak, beraz, datuei egiten zaien irakurketa bati dagozkio bakarrik, eta nola eratuak izan diren gogoan izan behar du irakurleak, erantzunak sailkatzeko erabili diren urratsak, orain adierazten direnak, kontuan edukiz, bereziki.

1.9.2. Mapen eratzeko baliaturiko erantzunen sailkapena

Kontraste handienak agerrarazteko erantzunetan sailkapen bat egin du moldatzaileak:

- Erantzun hurbilak
- Lemak
- Superlemak

Erantzun hurbilak dira erantzun gisa agertzen diren formak, ortografia arruntan transkribaturik. Hauetan azentuari dagokion informazioa galtzen da, eta ortografia arrunteko kodigoa baliatzen baita, beste zenbait informazio ere (ortografia arruntan zeinu berezirik ez duten segmentuei dagokiena bereziki). Adibidez, [bare] eta [βare] > "bare".

Lemak erantzun hurbilak multzoka bilduz moldatzen dira. *Lema* hitzak adiera berezia hartzen du langintza honetan: erantzunak sailkatzerakoan egiten den lehen mailako multzokatzeari baitagozkio hemen lemak deitzen diren formak, edonolakoak izan daitezten. Sailkatze horretan baliatzen den abstrakzio maila guztiz aldakorra izanik erantzunen arabera, ez da beti bilatu behar lexikografian *lema* hitzak duen ohiko

adiera. Adibidez, **txoi**, **txore**, **txori**, **xori** eta **zori** lema desberdinak izan daitezke. Eta, alderantziz, **butzutoak**, **putzatera** eta **urputzuka** **putzu** lema baten pean bilduak.

Superlemak lemak multzoka bilduz osatzen dira abstrakzio maila goratuz. Hauek mapen azpian ezkerreko aldean zerrendaturik agertzen dira, mapetako koloreak haien arabera banatzen direlarik.

Abstrakzio maila desberdinak erabiltzen dira superlemetan ere, noiz nola. Adibidez, mendebaldeko eremu batean 'telaraña / toile d'araignée / cobweb' kontzepturako ondoko lemak jaso dira: *aramu*, *aramontoki*, *aramusara*, *amosara*, *amosare*, *aremusara* eta *aramutela*. Aldaera hauek superlema batean bildu dira, eta **aramu** (-) forma eman zaio honi (ikus 5. mapa). Hau da, superlema honek biltzen dituen erantzunak izan daitezke, edo *aramu* hutsik, edo *aramu* eta beste morfema bat, izan dadin atzizkia edo lexema.

Kontuan izan behar du irakurleak, multzokatze horiek datuen sailkapen bati dagozkiola, eta haien arabera itxura izaten dutela mapek. Mapen koloreak, beraz, ez dagozkio beti erantzun hurbil bati, eta ondorioz nahikoa desberdinak izan daitezke superlema beraren pean biltzen diren erantzunak. Hain zuzen horregatik aurkitzen da liburuaren hondarrean superlemen indexa.

Galdera askotan, erantzunen barriaturatik, hamabost superlema eratu dira lema guztiak haietan sailkatu gabe. Horrelako kasuetan, sailkatu gabe gelditu diren lementzat, superlema mota berezi bat, **bestelakoak** deitua (eta beti kolore bera duena, esan nahi baitu gris nabarra) sortu da. Hartan, beraz, hedadura handiagoko superlemetan sartzen ez diren gainerako formak biltzen dira eta haien zerrenda ohartegian ematen da (ik. 1.9.5.).

1.9.3. Mapa handiaren oinarria eta koloreak

Galdera bakoitzari badagokio eskuineko orrialdean mapa bat, honen oinarria beti bera baita. Oinarri horretan inkesta lekuen izenak laburduraren bidez adieraziak dira. Mapa handia esaten diogu horri, zeren mapa txikiago bat agertzen ahal baita ezkerreko orrialdean batzuetan.

Euskararen eremua estaltzen duen mapa horretan inkesta lekuak agertzen dira beren arteko muga poligonalekin (ez geografikoak, ez administratiboak eta ez linguistikoak, baina Thiessen-en poligonoen bidez sortuak). Horrela inkesta leku bakoitzak badu mapan eremu bat, artifiziala segurki, baina mapagintzako lanak egiteko baliagarri gertatzen dena. Irakurleak, haatik, kontuan izan behar du sinplifikazio hori, eta gogoan atxiki erantzunak ez dagozkiola eremu bati, baina inkesta leku zehatz bati.

Inkesta leku bakoitzean hiru erantzun mapara daitezke: bi zuzeneko erantzun eta erantzun proposatu bakar bat.

Azken hauek, biribil baten bidez seinalatzen dira, beste biak eremu guztia baliatuz:

- eremuko zola zehar marrarik gabe koloreztatua bada, erantzun bakarra bildu da;
- eremu batean zolako kolorearekin batean zehar marrak agertzen badira, bi erantzun gutxienik bildu dira eremu horri dagokion herrian. Zehar marrek duten koloreari dagokio bigarren erantzuna.

Adibidez, inkesta leku batean 'ipar haizea'rentzat *norte aize* eta *iparraize* erantzun gisa bildu badira eta hango berri emaleak *peko aire* ere herriko forma gisa onartu badu, herri hura mapan agertuko da *norteko aize* erantzun hurbila sailkatua izan den superlemaren kolorearekin; *iparraize* erantzuna sailkatua izan den superlemaren koloreko zehar marrekin, eta azkenik, biribil bat ere izanen da *peko aire* erantzunari dagokion superlemaren kolorekoa (ikus 224. mapan Makeako datuak).

Kolorerik gabe agertzen bada eremua, erantzunik zuzenik ez da bildu herri horretan.

Irakurlearen lagungarri, mapa gehienetan koloreez gain, mapa moldatzaileak superlemak, lemak edo erantzunak idatzi ditu mapen gainean; ikus adibidez 1. mapa.

1.9.4. 'Maparatu ez diren erantzunak' deitu laukia

Ezker aldeko orrialdean, 'Maparatu ez diren erantzunak' deitu laukia agertzen da batzuetan. Haren barnean agertzen dira herrika mapan sartu ahal izan ez diren

erantzunak, zuzenekoak edo proposatuak. Goragoko adibideko galdera harturik (224. mapa), Diman bi berba proposatu eta onartu ditu lekukoak: *iparraxe* eta *beko axe*; lehenak mapan tokia badu, baina bigarrenak ez, zeren erantzun proposatu bakarra sartzen ahal baita mapan. Leintz Gatzagan, berriz, hiru zuzeneko erantzun bildu dira, eta beraz hirugarrena (*alemanaixe*), mapan tokirik ez izanik, delako Maparatu ez diren erantzunak deitu laukian agertzen da.

1.9.5. Argibideak eta oharra

Mapa bakoitzaren pean agertzen da, ezker aldean, argibidea; honen eskuin aldean, oharregia.

Argibidean superlemen zerrenda aurkitzen da, bakoitzari dagokion kolorea seinalatzen delarik.

Oharregian bi ohar mota bereizten dira. Lehenik datoz, ezker aldean, herrika emanak diren oharra; haietan, lehenik inkesta lekuaren izena agertzen da, eta ondotik oharra, maizenik transkribatzaileak edo lekukoak, gutxiagotan moldatzaileak, egin duena. Gero, gehienetan eskuin aldean, ohar orokorrak agertzen dira. Hauek galderari berari, edo erantzunen sailkatzeari dagokion oharra dira. Ohar etnolinguistikoak ere ager daitezke hor, bai eta bestelakoak deitu superlemari dagokion erantzunak (ik. 1.9.2.).

1.9.6. Mapa txikia

Erantzun zerrendaren orrialdean, eskuin aldeko beheko aldean agertzen da batzuetan *mapa txikia* deitua izan dena.

Mapa txikiaren helburua da galderari dagokion aurkaritza nabarmenenak agerian ematea. Joera handi batzuen markatzeko da, beraz, maiz erantzun batzuk baizik kontuan hartzen ez direlarik. Mapa txiki hori ez da orotan egin, zerbait azpimarragarri, gisa horretan azaltzekoa dena, ikusi denean baino.